

Geluiden opnemen in de natuur

Jan Ivangh

De pionier voor dit werk was Ludwich Koch, die in 1889 van zijn vader, teruggekomen van de Leipziger Messe, een Edison Phonograf en twee dozen met wascilinders kreeg. Hiermee nam hij als zesjarige, zoals wij handtekeningen vragen, de stem van Bismarck op die het als een grap opnam. Zijn eerste vogelopname was een Indische Shama op wasrol.

In 1906 maakte hij met een machine, waarmee op een wasplaat geluiden konden worden vastgelegd, zijn volgende buitenopnamen. Om deze platen te bewaren, was niet mogelijk en de fabrieken, die het wel konden, zagen er geen brood in. Later gebruikte hij een Dralotum plaat van flexibel, plastic-achtig materiaal.

Maar die konden nog niet worden afgespeeld. Helaas is al dit materiaal tussen 1927 en 1932 door de Nazis vernietigd te zamen met een unieke hoeveelheid grammofoonplaten. Er waren opnamen bij van nu uitgestorven dieren. Ludwich Koch verloor daarmee ook al zijn aantekeningen.

Met de toen al bestaande EMI-1 Grammofoonplaten Maatschappij maakte hij de eerste platen met vogelgeluiden.

Later kwam het elektrische opnamemateriaal en de microfoons die in een grote auto moesten worden vervoerd. Al die opnamen werden in was gesneden en zorgvuldig op temperatuur gehouden om te kunnen worden verwerkt op platen, voordat men ze kon afluisteren. In 1932 kwamen de eerste vogelplaten uit op 78 toeren. In 1936 verhuisde hij naar Engeland en heeft van daaruit zijn opnamen uitgebreid en verbeterd. Al dit unieke werk is nu in bezit van de BBC waarmee hij tot zijn 85ste jaar voordrachten hield voor de radio, waarvan ik nog een enkele bezit.

En zo kwamen ook in ons land de eerste 78-toeren platen met vogels. Zelf begon ik in 1954 met een lange kabel van 300 meter plus een grote Grundig bandrecorder (die nu in het radiomuseum staat in Diever). Mijn eerste parabool was een oude gaslamp van een lichtschip, gekregen van de hoofdingenieur van de Kustverlichting uit die dagen. Daarna werkte ik met een accu en een omvormer en een tweede recorder, een magnetofoon. De parabool was een afgedankte straalantenne van een meter middellijn, gekregen van het Neher laboratorium in Leidschendam, waarmee onder meer de Steltkluit is opgenomen.

Daarna kwamen de transistor recorders in mono later ook stereo. De eerste parabool daarvoor was een Grampian op statief en al met al nog behoorlijk zwaar. De nieuwste parabool-microfoon is de Telinga (Zweeds) die kan worden opgerold.

Jan Ivangh: 'een boeiende studie waar heel veel geduld jaren werk mee is gemoeid'.

Het nieuwe materiaal is allemaal fijner maar ook kwetsbaarder.

Zo nam ik enkele honderden banden op en gebruik die voor eigen lezingen en wetenschappelijke doeleinden. Mijn contacten met al die al of niet meer levende ornithologen zoals Sir Peter Scott, Ludwig Koch, professor dr. K.H. Voous, M.J. Tekke en vele anderen overal ter wereld gaven dit werk grotere inhoud. Met natuurbescherming in het achterhoofd werk ik aan lezingen, kranteartikelen met illustraties en klankbeelden. Veel tekeningen, waarvan dia's zijn gemaakt zijn een deel van de lezingen, waarbij uiteraard ook de eigen opnamen worden verwerkt. Bij de gemaakte schilderijen zijn ook de achtergrondgeluiden opgenomen. Zo kwamen ook een aantal klankbeelden tot stand en één van Texel verhuisde naar Australië naar een emigrant, die zo graag nog eens Texelse geluidjes wilde horen. Samen met de CNR (Club voor Natuurgeluiden Registratie) proberen wij mensen op weg te helpen bij opnemen, uiteraard met inachtneming van de veiligheid van de dieren. Trekgeluiden worden uitsluitend aan wetenschappers afgestaan. Leden van de Club voor Natuurgeluiden Registratie nemen op met band-, cassette en DATrecorder en wellicht later ook met de DDCrecorder. Er worden proeven met diverse microfoons en parabolon genomen. De sonothek van de Club voor Natuurgeluiden Registratie heeft vele internationale contacten en heeft reeds aan veel verzoeken kunnen voldoen voor studie- en onderwijsdoeleinden.

Al met al een boeiende studie waar heel veel geduld en veel jaren werk mee zijn gemoeid.

Studie van zang, dialecten. Hoe zingt een gemigreerde Spreeuw in het land waar hij naartoe is gebracht?

Waarom zingt een Koperwiek niet hier en hoor je in de winter alleen zijn alarmkreet? Behalve als ze hier lang blijven hangen, kan men ze hier wel eens in groepsverband horen zingen, vooral op de Waddeneilanden. Kortom er is nog heel veel te doen. Ik heb al vogels opgenomen die in ons land bijna niet meer zijn te horen.

Doch er is nog zo veel moois op te nemen dat wij er mee doorgaan.

■ Jan Ivangh, Speenkruisstraat 43, 9404 HA Assen, 05920 - 15 610.